

Pressi- ja teabeosakond

Euroopa Liidu Kohus
PRESSITEADE nr 164/19
Luxembourg, 19. detsember 2019

Kohtuotsus (kohtuasi C-752/18)
Deutsche Umwelthilfe vs. Freistaat Bayern

Baieri liidumaa vastutavate isikute suhtes saab kohaldada aresti selleks, et sundida neid võtma Müncheni välisõhu kvaliteedi parandamiseks meetmeid (näiteks teatavate diiselmootoriga sõidukite liiklemise keeld), üksnes siis, kui selleks on olemas piisavalt kättesaadav ja täpne ning kohaldamise seisukohast ettenähtav riigisisene õiguslik alus ja arest on proportsionaalne

Baieri liidumaa kõrgeim halduskohus peab kindlaks tegema, kas need tingimused on täidetud

Euroopa Kohus käsitles tänases kohtuotsuses esimest korda küsimust, kas liikmesriigi kohtud võivad või suisa peavad kohaldama aresti selliste riigisiseste asutuste vastutavate isikute suhtes, kes keelduvad jätkuvalt täitmast kohtulahendit, millega neile tehti ettekirjutus täita oma liidu õigusest tulenevad kohustused.

Euroopa Kohtusse pöörduti ühe Saksa keskkonnakaitseorganisatsiooni Deutsche Umwelthilfe ja Baieri liidumaa (Saksamaa) vahelises kohtuvaidluses, mille ese on liidumaa jätkuv keeldumine võtta direktiivi 2008/50 välisõhu kvaliteedi kohta¹ rakendades vajalikud meetmed selleks, et peetaks kinni Müncheni linna (Saksamaa) osas ette nähtud lämmastikdioksiidi piirtasemest. Baieri liidumaad kohustati kohtulahendiga 2012. aastal esimest korda muutma oma õhukvaliteedi tegevuskava, mis on selles linnas kohaldatav, ning teist korda kohustati teda kohtulahendiga 2016. aastal trahvi hoiatusel täitma oma kohustusi, sealhulgas kehtestades teatavatele diiselmootoriga sõidukitele eri linnapiirkondades liiklemise keelud, ent ta on alati keeldunud neid ettekirjutusi täitmast, mistõttu ta mõisteti 2017. aastal kolmandat korda süüdi, määrates talle 4000 euro suuruse trahvi, mille ta ka tasus. Kuivõrd Baieri liidumaa keeldus endiselt neid ettekirjutusi täitmast ning teatas avalikult, et ta ei täida neid kohustusi, esitas Deutsche Umwelthilfe uue kaebuse, milles palus esiteks määrata uue 4000 euro suuruse trahvi ja teiseks kohaldada Baieri liidumaa vastutavate isikute (see tähendab keskkonna- ja tarbijakaitseministri või teise võimalusena peaministri) suhtes aresti; 28. jaanuari 2018. aasta kohtumäärusega rahuldati esimene nõue, ent teine nõue jäeti rahuldamata. Baieri liidumaa kaebas kohtumääruse peale edasi eelotsusetaotluse esitanud kohtule, see tähendab Bayerischer Verwaltungsgerichtshofile (Baieri liidumaa kõrgeim halduskohus), kes esiteks kinnitas trahvi määramist ja teiseks otsustas esitada Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse aresti võimaliku kohaldamise kohta. Kuivõrd see kohus tuvastas, et trahvide määramine ei võimalda muuta Baieri liidumaa käitumist, kuivõrd need kanti tuluna liidumaa eelarvesse, mistõttu need ei toonud kaasa mingisugust varalist kahju, ning et aresti kohaldamine oli riigisiseste põhiseaduslike põhjuste tõttu välistatud, esitas ta Euroopa Kohtule eelotsuse küsimuse sisuliselt selle väljaselgitamiseks, kas liidu õigust ja eeskätt Euroopa Liidu põhiõiguste hartas (edaspidi „harta“) artiklis 47 tagatud õigust tõhusale õiguskaitsevahendile tuleb tõlgendada nii, et see volitab liikmesriigi kohtuid sellist meetet võtma või suisa kohustab neid selleks.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et olukorras, mida iseloomustab liikmesriigi ametiasutuse jätkuv keeldumine täita kohtulahendit, millega talle on tehtud ettekirjutus täita liidu õigusest, eeskätt direktiivist 2008/50 tulenev selge, täpne ja tingimusteta kohustus, peab pädev liikmesriigi kohus kohaldama Baieri liidumaa vastutavate isikute suhtes aresti, kui on täidetud kaks tingimust. Esiteks peab riigisiseses õiguses olema sellise meetme võtmiseks õiguslik alus, mis on

¹Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. mai 2008. aasta direktiiv 2008/50/EÜ välisõhu kvaliteedi ja Euroopa õhu puhtamaks muutmise kohta (ELT 2008, L 152, lk 1).

piisavalt kättesaadav ja täpne ning kohaldamise seisukohast ettenähtav. Teiseks tuleb kinni pidada proportsionaalsuse põhimõttest.

Sellega seoses juhtis Euroopa Kohus esiteks tähelepanu sellele, et kui liikmesriigid rakendavad liidu õigust, peavad nad tagama **õiguse tõhusale õiguskaitsevahendile** järgimise; see õigus on ette nähtud nii harta artiklis 47 kui ka keskkonna valdkonnas Århusi konventsiooni² artikli 9 lõikes 4. See õigus on seda olulisem, et direktiivis 2008/50 nõutud meetmete võtmata jätmine seaks **ohu inimeste tervise**. Riigisisised õigusnormid, mis tingivad olukorra, kus kohtu lahend jääb tulemusetuks, eiravad aga selle õiguse põhisisu ja jätavad selle täielikult kasuliku mõjuta. Euroopa Kohus täheldas, et sellises olukorras on liikmesriigi kohtu ülesanne tõlgendada oma riigisisest õigust nii, et see on võimalikult hästi kooskõlas nende sätetega taotletavate eesmärkidega, või juhul kui see on võimatu, jätta vahetu õigusmõjuga liidu õigusega vastuolus olevad kõik sätted kohaldamata.

Euroopa Kohus täpsustas siiski lisaks, et viimatinimetatud kohustuse täitmise tagajärjeks ei tohi olla harta artiklis 6 tagatud ühe teise õiguse, see tähendab **õiguse vabadusele** eiramine, mida arest piirab. Kuivõrd õigus tõhusale kohtulikule kaitsele ei ole absoluutne õigus ja sellele võivad kehtida piirangud vastavalt harta artikli 52 lõikele 1, **tuleb kaaluda asjaomaseid põhiõigusi. Seadus, mis volitab kohut jätma isiku ilma tema vabadusest**, peab selle sätte nõuetele vastamiseks **olema esiteks piisavalt kättesaadav ja täpne ning kohaldamise seisukohast ettenähtav, et vältida täielikult omavoli ohu; kas see nii on, peab kindlaks tegema eelotsusetaotluse esitanud kohus. Kuivõrd aresti kohaldamine tingib vabadusest ilmajätmise, saab aresti pealegi proportsionaalsuse põhimõttest tulenevaid nõudeid järgides kohaldada vaid siis, kui ei ole olemas ühtegi vähem piiravat meetet** (näiteks eeskätt lühikeste ajavahemike järel määratavad korduvad suured trahvid, mida ei maksta lõppkokkuvõttes tagasi sinna, kust need maksti); **kas see nii on, peab samuti kindlaks tegema eelotsusetaotluse esitanud kohus. Üksnes juhul, kui jõutakse järeldusele, et aresti kohaldamisest tuleneva õiguse vabadusele piirangu puhul on need tingimused täidetud, liidu õigus mitte ainult ei luba, vaid nõuab sellise meetme kasutamist**; seejuures olgu täpsustatud, et Euroopa Kohus võib tuvastada liikmesriigi kohustuste rikkumise menetluse raames direktiivi 2008/50 rikkumise ja see võib olla sellest tingitud kahju eest riigi vastutuse tekkimise aluseks.

MÄRKUS: Eelotsusetaotlus võimaldab liikmesriikide kohtutel taotleda kohtuvaidluste lahendamisel Euroopa Kohtult liidu õiguse tõlgendamist või liidu õigusakti kehtivuse üle otsustamist. Euroopa Kohus ei lahenda riigisisest kohtuvaidlust. Kohtuasja lahendamine kooskõlas Euroopa Kohtu otsusega on liikmesriigi kohtu ülesanne. Euroopa Kohtu otsus on ühtlasi siduv ka teistele liikmesriikide kohtutele, kes lahendavad sarnast probleemi.

Ajakirjandusele mõeldud mitteametlik dokument, mis ei ole Euroopa Kohtule siduv.

Otsuse [terviktekst](#) on CURIA veebileheküljel alates selle kuulutamise päevast.

Täiendavat teavet annab Gitte Stadler ☎ (+352) 4303 3127.

Kohtuotsuse kuulutamise pildid on kättesaadavad agentuuri „[Europe by Satellite](#)” kaudu ☎ (+32) 2 2964106.

² Århusis 25. juunil 1998. aastal allkirjastatud keskkonnainfo kättesaadavuse ja keskkonnanähtude otsustamises üldsuse osalemise ning neis asjus kohtu poole pöördumise konventsioon, mis on Euroopa Ühenduse nimel heaks kiidetud nõukogu 17. veebruari 2005. aasta otsusega 2005/370/EÜ (ELT 2005, L 124, lk 1).